

DM-lərin Şəffaflığı Və Səmərəliliyi: Maliyyə Nəticələrinin Qiymətləndirilməsinin Təkmilləşdirilməsi

AZƏRBAYCAN HÖKUMƏTİ VƏ DÖVLƏT MÜƏSSİSƏLƏRİ ÜÇÜN KONFRANS

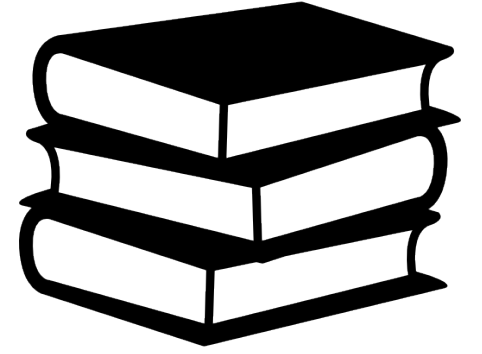
Nataliya Manuilova, Baş Maliyyə İdarəetmə Mütəxəssisi
Qlobal İdarəetmə Təcrübəsi, Dünya Bankı

12 iyun 2018-ci il
Bakı, Azərbaycan

Təqdimat

- Dövlət müəssisələrinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və göstəricilərinin səmərəliliyi hökumətin əsas mülkiyyətçilik funksiyasıdır.
- Göstəricilərin güclü monitoring təcrübəsi dövlət müəssisəsi üçün aydın məqsədlər və maliyyə hədəfləri yaradır, mülkiyyətçi gözləntilərini formalaşdırır və maliyyə risqi üzrə menecmenti dəstəkləyir.
- Dövlət müəssisələrinin sahibi olan hökumətlər üçün müəssisələrin göstəricilərinin vaxtında qiymətləndirilməsi və monitoringinin aparması, habelə bu məlumatlardan istifadə edərək doğru qərarların verilməsi mühümdür.
- Beynəlxalq təcrübə onu da göstərir ki, dövlət müəssisələrinin göstəricilərinin səmərəli olaraq idarəedilməsi təkmilləşdirilmiş maliyyə və qeyri-maliyyə göstəricilərinə aparıb çıxarır və nəticədə cəmiyyət üçün əlavə dəyər yaradır.

Qanunvericilik Bazası: DM-lərin nəticələrinin monitorinqi

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanları

- 19 iyul 2016-cı ilin 1003 sayılı Fərmanı
 - ✓ Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin idarəetmə səmərəliliyinin təkmilləşdirilməsi və tezləşdirilməsi üçün hökumət tərəfindən atılacaq tədbirlərin müəyyənləşdirilməsi
- 5 sentyabr 2016-cı ilin 2300 sayılı Fərmanı
 - ✓ Dövlətin nəzarət blokunda olan hüquqi şəxslərin səhmləri ilə əlaqədar olan fəaliyyətlərin səmərəliliyinin artırılması üçün əlavə tədbirlərin həyata keçirilməsi yönündə hökuməti istiqamətləndirmək

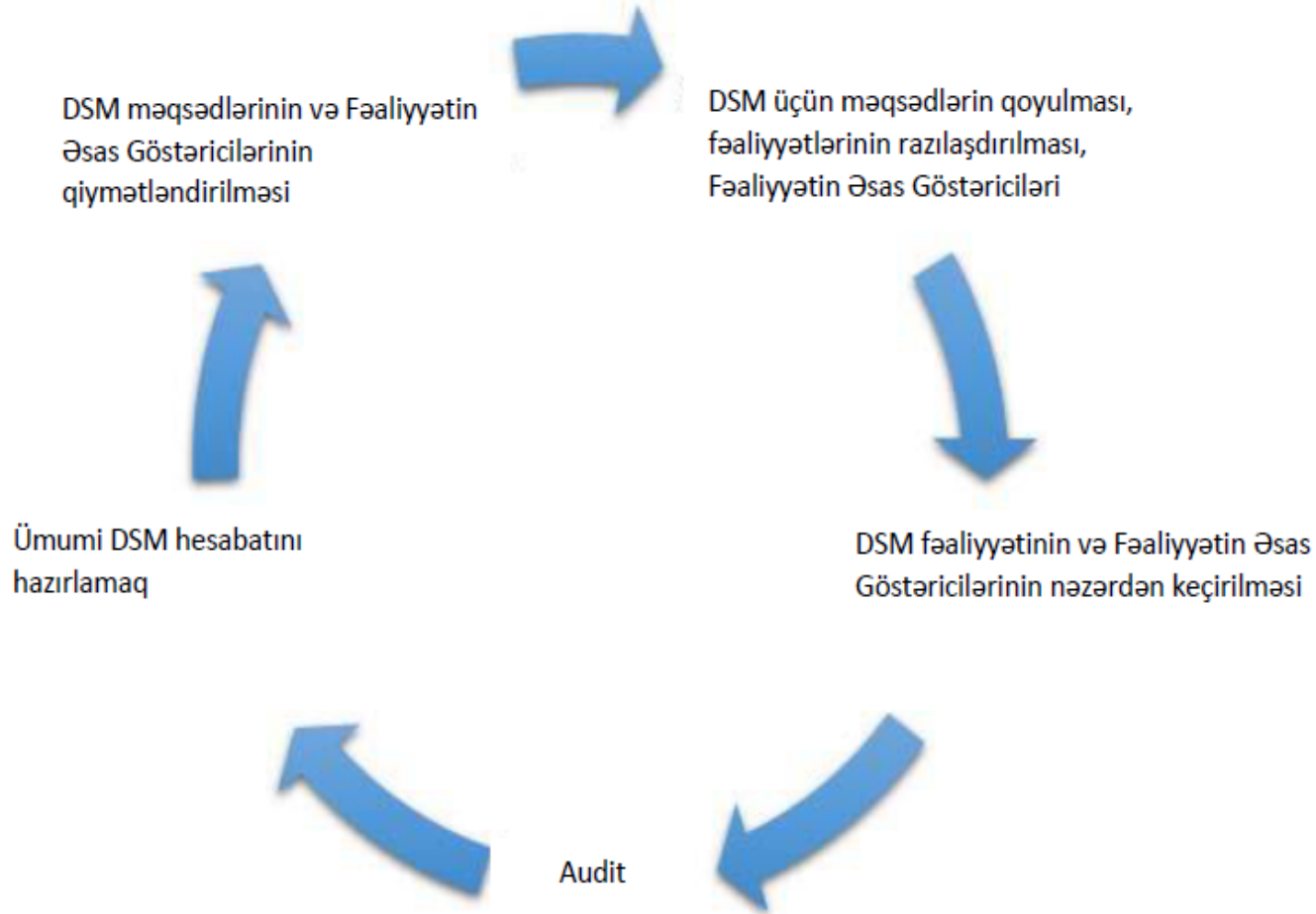
Nazirlər Kabinetinin Sərəncamları

- 1 dekabr 2016-cı il tarixli 636s sayılı sərəncam
 - ✓ İri dövlət müəssisələrinin maliyyə və biznes nəticələrinin şəffaflığı və səmərəliyinin artırılması, o cümlədən DM-lərlə bağlı məlumat bazasının hazırlanması üzrə Fəaliyyət Planı
 - ✓ 20 iri DM-nin təsdiqlənmiş siyahısı
- 30 dekabr 2016-cı il tarixli, 534 sayılı sərəncam
 - ✓ 14 iri DM-nin büdcə gəlirləri və xərclərinin qiymətləndirilməsi məqsədilə xüsusi yüksək səviyyəli Komissiyanın yaradılması
 - ✓ Dövlət rəsmilərinin təyin olunması – Komissiya üzvləri

DM-lərin Nəticələrinin Qiymətləndirilməsi: Əsas Nəticə Göstəriciləri

DM-lərin Əsas Nəticə Göstəricilərinin Hazırlanması və Tətbiqi

İdarə oluna bilən rəqəm: ƏNG-lərinin sayı və vacibliyi arasında tarazlıq

Kommersiya və qeyri-kommersiya məqsədlərinin / xərclərinin bölünməsi

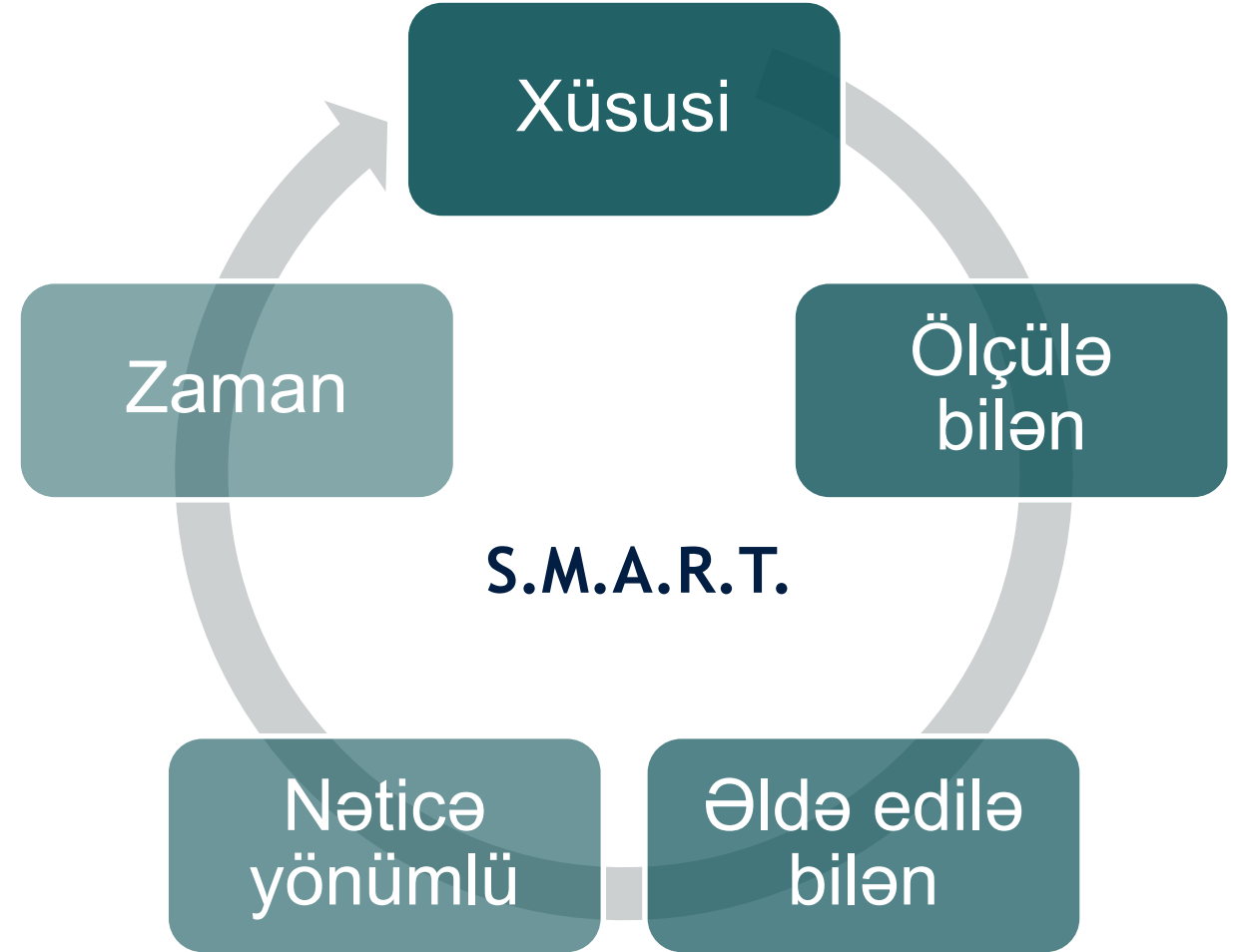
Nəticə sazişləri vasitəsilə tətbiqetmə (sonuncu mərhələdə)

Tarazlı nəticələr sistemi: çəkili maliyyə və qeyri-maliyyə göstəriciləri

Ümumi hesabat vermə

DM-lərin Əsas Nəticə Göstəricilərinin Hazırlanması və Tətbiqi

- Əsas Nəticə Göstəriciləri strategiya ilə sıx bağlı olmalı + hər bir DM üzrə müvafiq dəyər aspektlərinin yaradılması ilə bağlı məsələləri həll etməlidir
- ƏNG-lər DM-lərin idarə heyətləri tərəfindən müəyyən olunan səhmdarların dəyərlərin yaradılması və digər sosial/inkişaf məqsədlərini qiymətləndirməlidir
- Çağırış mövcuddur, lakin tarixi nəticələrə əsasən nail oluna bilər
- Rəhbərliyin nəticələri ilə bağlıdır + mütəmadi audit aparılır

Maliyyəyə aid olan Əsas Göstərici İndikatorlarının Ümumi Kateqoriyaları

- Rentabellik üzrə olan əsas göstərici indikatorları dövlət müəssisəsinin səciyyəvi müddət ərzində özünün xərcləri və digər müvafiq maya dəyəri qarşılığında gəlir qazanmaq imkanını ölçür
 - ✓ Faizlər, Vergilər və Amortizasiyadan əvvəlki Gəlir (EBITDA), Yatırılmış Sərmayədən əldə edilən Gəlir, Səhm Kapitalından gələn gəlir, Səhmdarların Ümumi Gəliri, Aktivlərdən gələn Gəlir, Dividend Ödəniş Nisbəti, Sərmayələrdən Gələn Gəlir.
- Ödəmə Qabiliyyəti (leverage) – Əsas Göstərici İndikatorları dövlət müəssisəsinin uzunmüddətli maliyyə öhdəliklərini qarşılamaq imkanını ölçür. Ödəmə qabiliyyətli olmaq biznesdə qalmaq üçün çox mühümdür, belə ki, bu nəzərdə tutulmuş gələcək üçün şirkət əməliyyatlarının davam etməsini göstərir.
 - ✓ Ödəmə qabiliyyəti, Özqaynaq sərmayəsi , Aktivlər qarşısında borc

Maliyyəyə aid olan Əsas Göstərici İndikatorlarının Ümumi Kateqoriyaları (davamı)

- Likvidlik üzrə olan Əsas Göstərici İndikator dövlət müəssisəsinin davamlı olan normal biznes əməliyyatlarını kəsmədən mövcud olan likvid vəsaiti ilə vaxtı çatmış maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirmək qabiliyyətini ölçür.
 - ✓ Mütləq likvidlik
- Səmərəlilik üzrə olan Əsas Göstərici İndikator gəlir əldə etmək üçün resurslardan istifadənin səmərəlilik dərəcəsini ölçür. Əmək, idarəetmə və kapital. Fəaliyyətin təhlili sərmayə ilə istehsal arasında olan münasibətlə məşğul olur.
 - ✓ Gəlir xərcləri, kreditor borcları üzrə ödənilməyən günlər, əmək məhsuldarlığı, debitor borcları üzrə ödənilməyən günlər, istehsal potensialından istifadə, cari aktivlər üzrə debitor borclarının payı, əsas aktivlərin dövriyyəsi, enerji səmərəliliyi.
- Fəaliyyət üzrə olan Əsas Göstərici İndikator dövlət müəssisəsinin fəaliyyətinə aiddir və müxtəlif sahələri əks etdirir.
 - ✓ İnnovasiya xərclərinin ümumi xərclərdə payı, bir əməkdaş üçün təlim xərcləri, işçi dövriyyəsi, ixrac parametrləri

Dövlət Müəssisəsi Göstəricilərinin Qiymətləndirilməsi üçün ilkin layihə proseduru

- İlk olaraq müəyyənləşdirilmiş hədəflər qarşılığında dövlət müəssisəsinin göstəricilərinin qiymətləndirilməsi üçün istifadə ediləcək 23 əsas keyfiyyət səmərəlilik (göstərici) indikatorlarından ibarət uyğun dəsti hazırlamaq.
 - ✓ 15 əsas göstərici indikatorları
 - ✓ 8 köməkçi göstərici indikatorları
- Hər bir əsas göstərici indikatorları üçün müəyyən edilmiş faktiki və hədəf ağırlıqlarının müxtəlifliyinin cəmi kimi hesablanmış olan dövlət müəssisəsinin kompleks balını təyin edən fəaliyyət səmərəliliyinin əmsalını müəyyən edir.
- Əsas olaraq ümumi kateqoriyaları əks etdirən əsas göstərici indikatorlarından istifadə
- Ancaq bir neçə maliyyəyə aid olmayan əsas göstərici indikatorlarını əlavə edir

Dövlət Müəssisələrinin Göstəricilərinin Monitoring Aləti

Dövlət müəssisəsinin göstərici monitorinqi alətinin məqsədi

- Səmərəliliyin qiymətləndirilməsində istifadəçilərə yardım edir və Əsas Göstərici İndikatorları və CAE-lərin hesablanması prosesini avtomatlaşdırmaqla iri dövlət müəssisələrinə nəzarət edir
- İri qeyri-maliyyə dövlət müəssisəsinin sub-sektorunun əsas maliyyə kriteriyaları və CAE üzrə birgə icmal hesabatlılığına imkan yaradır.
- Dövlət müəssisəsinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi üçün olan proseduru və yenidən yaradılmış dövlət müəssisəsi məlumat bazasını bir yerdə birləşdirir.
 - ✓ “Dövlət mülkiyyətində olan səhmlər blokuna nəzarət edən hüquqi şəxslərin səmərəliliyinin qiymətləndirilmə prosedurunun ilkin layihəsi ilə birgə alət istifadə olunacaqdır.”

Dövlət müəssisəsinin göstərici monitoring alətinin tərtibatı

- Alət web-əsaslı və ya müstəqil excel file-ı kimi ola bilər.
- Alət 17 iş vərəqindən ibarətdir.
 - ✓ Hər iri dövlət müəssisəsi üçün 15 iş vərəqi
 - ✓ Əsas Göstərici İndikatorlar və CAE-nin iş vərəqinin xülasəsi-qısa məzmunu
 - ✓ Dövlət müəssisələrinin nəticələrindən ibarət icmal iş vərəqi
- Ayrı olan cədvəl fərdi olaraq hər bir dövlət müəssisəsi üçün alətin səviyyə versiyasını təqdim edir.
 - ✓ Bu hökumət rəsmiləri tərəfindən hər bir dövlət müəssisəsi üçün ayrıca olaraq dövlət müəssisəsinin səmərəliliyini izləmək üçün və ya hər bir dövlət müəssisəsinin özü tərəfindən Əsas Göstərici İndikatorlarını və CAE-ni daxili olaraq izlənməsi üçün istifadə oluna bilər.

Dölet Müəssisəsinin Fərdi İş Vərəqi

- Dörd əsas giriş cədvəli
 - ✓ Maliyyə Vəziyyətinin Yığcam Sənədi
 - ✓ Mənfəət və Zərər təsnifatlı Yığcam Cədvəl
 - ✓ Mənfəət və Zərərin təyinatı üzrə Yığcam Cədvəl
 - ✓ Əlavə Məlumat
 - ✓ CAE üzrə şablon cədvəl
- Bütün tələb olunan giriş məlumatı daxil edildiyi təqdirdə avtomatik olaraq Əsas Göstərici İndikatorlarını və CAE hesablayır.

Dövlət Müəssisəsinin Göstəricilərinin Monitoring Aləti Qaydalarının İlk Variantı

- Dövlət müəssisəsinin hüquqi və analitik göstəricilərinin monitoring çərçivəsini təsvir et
- Aləti tətbiq etmək üçün təlimatları təqdim et
- Əsas Göstərici İndikatorların hesablanması örnəkləri ilə müşayiət olunan bütün Əsas Göstərici İndikatorlarından istifadənin detallı təsvirindən ibarət Qaydalara Əlavə

